

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień

przy

BIENNIKU WARSZAWSKIM.

NR 52.

WARSZAWA. — ŚRODA

Dnia 22 Czerwca (4 Lipca) 1855 roku.

O UPRAWIE KUKURUDZY. (*)

Przed kilkoma laty widywano u nas, mianowicie w obwodach zachodniej Galicji, tu i owdzie w ogrodach tylko, po kilka łodyg kukurudzy, gdzie ją między warzywami roślinami sadzono. Widząc, że roślina ta w ogrodach, mimo dosyć ostrego klimatu naszego podkarpackiego, należycie dościga i dobry plon w polu obiecuj, zamierzyłem w roku 1848 spróbować tej uprawy w polu na szersze rozmiary. Obratem na to $8\frac{1}{8}$ morg ziemi z natury już silnej i położonej w równinie, rozwiązałem ten kawałek pola jak zazwyczaj, uprawilem należycie i zasadziłem kukurudzą sprowadzoną z Podola, na co wyszło 28 garncy nasienia. Próba ta powiodła mi się bardzo pomyślnie, gdyż namłóciłem z otrzymanego zład plonu 203 korce najpiękniejszego ziarna.

W roku następnym posunąłem się z uprawą kukurudzy dalej w równinę nadrzeczną. Grunt składał się z zamulonego piasku i nie był wolny od krzemiennego zwiru, plon przeto okazał się mniej obfitym i korzystnym.

W roku trzecim z kolei tj. 1850, sądząc, że ziarno podolskiej kukurudzy jest zadrobne, próbowałem czyliby nie lepiej było uprawiać kukurudzę węgierską; zasadziłem tedy 5 morgów po części podolską, po części węgierską. W drugiej połowie kwietnia, za płytkim pługiem posadzona podolska zeszła dosyć rzadko, bo ziarna głębiej ziemią przykryte nie zeszły wcale; przymrozki też zniszczyły ją prawie zupełnie. Węgierska sadzona za motyką, w pierwszych dniach maja, wyrosła bardzo pięknie, lecz nie dościgała i pazekonała mnie że u nas dla niej klimat za ostry. Sadzenie kukurudzy wczesno i głęboko uważam za szkodliwe, bo cierpi od mrozów i wielka część ziarna nie wschodzi.

W roku 1851 sprowadziłem nasienie ze Styrji, rychlikową kukurudzą zwane, o której zapewniano mnie, że w ciągu $3\frac{1}{2}$ miesięcy na-

szego lata wyrasta i dościga. Przekonałem się jednak, iż mimo bardzo sprzyjającego roku, zaledwie po pięciu miesiącach dościgała. W tymże samym roku zasadziłem parę morgów kukurudzą moldawską; kaczący jej były ogromne i plon też niepospolity, lecz ziarno tak samo jak styryjskiej lekkie i nie dosyć mączne: korzec ważył zaledwie 140 funtów wagi wiedeńskiej. Prócz tych niestosownie zachwalanych nam nasion zagranicznych kukurudzy, sadziłem każdego roku ziarno podolskie. Przekonałem się, że jest najstosowniejsze dla naszych gruntów i dla klimatu naszych okolic, nie sadzę też teraz innej. Rok przeszły nie był sprzyjający kukurudzy, bo zimny i mokry; z zasadzonych jednak 40 morgów kukurudzy podolskiej, na pięciu tylko, późno, bo 15 maja zasadzona nie dościgała, resztujące zaś 35 morgów wydały najpiękniejsze ziarno. Plonu z tych 35 morgów nie mogę jeszcze podać dokładnie, gdyż zachowana po zebraniu z pola, zostaje dotąd nie młócona w kosznicach. Obliczając według rozmiaru kosznic, z których w poprzednich latach wymłacałem moją kukurudzę, mam nadzieję, że mi wypadnie 18—20 korcy plonu z morga. Ziarno niedościgłe na 5 najpóźniej zasadzonych morgach, służy mi już przez 6 miesięcy do żywienia kilkudziesięciu czeladzi, podobnie jak dawniej ziemniaki.

Sposób sadzenia tej rośliny przyjąłem następujący, który chociaż wyda się może za drogi, uważam podług doświadczenia mego za odpowiedni i opłacający się. Uprawioną należycie i z chwastów oczyszczoną rolę nawozi się na wiosnę, lub jeszcze lepiej pod zimę, gdy pokład jest głęboki a ziemia przepuszczająca wilgoć i z natury już urodzajna. Po zoraniu i lekkim zwleczeniu broną, rzęduje się szerokimi motykami na 3 cale głębokości a 18 do 20 szerokości. Następnie idzie drobna czeladź z patyczkami w lewej ręce, długimi na 18 cali i upuszcza według tej miary po dwa ziarna razem; za temi idą inni robotnicy z grabiami opatrzonemi w żelazne zęby i przygrabują ziemię na ziarno w rzędy położone. Przez to wygrabują zarazem chwast motyką poprzednio przecięty, który na powierzchni leżąc usycha i kukurudzy już do wzrostu nie wadzi. W ten sposób oszczędzam ziarna do siewu, gdyż regularnie zasadzone i miałką ziemią na 2 do 3 cali przysypane kiełkują każde: nie jest narazone na uszkodzenie od posuchy i ptaków, a wyrosłe następnie rośliny nie wadzą jedna drugiej i są wolne od chwastów. Za najstosowniejszą porę do sadzenia uważam czas od 1 do 8 maja.

Na Podolu galicyjskim i w wielu innych okolicach nie sadzą kukurudzy, ale ją sieją. Przyczyną tego mniejsza niż u nas ludność a większe obszary i większa urodzajność ziemi, nie tyle skłonnej do zachwa-

(*) Na ogólnym zgromadzeniu Członków Towarzystwa w październiku r. z. odbytym, przy rozprawach nad uprawą kukurudzy w Galicji zachodniej, objawiono życzenie poznania bliższych szczegółów tej uprawy, na szersze rozmiary od lat kilku przez p. Ludw. Tabaczyńskiego w Lisówku obw. Jasielskim prowadzonej. Gdy żaden z obecnych naówczas członków nie był w położeniu zadanemu temu z całą odpowiedzialnością, pan Tabaczyński czyniąc zadosyć powyższemu życzeniu sprawozdanie niniejsze łaskawie nadesłać nam raczył.

(P. R. T. K.)

szczenia się i nie wymagającej tak troskliwej jak u nas uprawy. My zaś mając mniejsze łany, posiadamy zaledwo niektórzy pola zdadne pod kukurudzę, musimy więcej dokładać usiłowania i na cale obmierzać się, aby nic bez korzyści nie leżało, lecz dochód przyniosło.

Po upływie kilku dni zaczyna kukurudza wschodzić i oznaczać rzędy w które ziarno wsadzono. Od tej chwili nie należy długo czekać aż się wszystkie dobrze wyklóją, lecz zawczasu przeszkodzić odrastaniu chwastów przez okopanie między rzędami, czyli po podolsku *obsapanie*. W kilka dni później gdy kukurudza na 3—4 cali podrosła, okopuje się rzędańi po pierwszy raz, a gdy wyrosnie na 10—12 cali okopuje się powtórnie jak najtroskliwiej, aby łodyga ziemią umocowana silny opór wiatrom stawić mogła. Jednocześnie wyłamuje się wszystkie słabsze rośliny kukurudzy, dla wystawienia pozostałych silnych roślin na dobroczynny wpływ promieni słonecznych.

Od trzech lat doświadczam najlepszych skutków następującego postępowania mego z kukurudzą. Po ukończeniu zbioru wszelkich innych zbóż, zrynam liście ponad kaczany wystające, wynoszę je na przyległe próżne pole, rozściełam i suszę na karmę zimową dla krów do doju lub dla owiec przy okocie. Przez to zyskuję nietylko paszę pożywną i bardzo smaczną dla bydła i owiec, a równającą się najlepszemu sianu, ale wystawiam zarazem wyrosłe już kaczany na większą działalność słabego już w tej porze słońca, przyspieszam zatem i ułatwiam dościganie ziarna. Ułatwiam przytem straży dozór i zapobieganie kradzieży, której w ostatnich latach dopuszczają się włóścianie, ptastwo i trzoda, czego pierwój nie doznawałem.

W ostatnich dniach października przystępuje się do zbioru. Jedni podrzynając łodygi przy samej ziemi sierpem z ukosa, składają je na małe kupki na środku zagona, drudzy idą z opalkami i wyłamują z nich kaczany, odnoszą na wozy, a obtamane próżne łodygi składają w brzdach dla łatwiejszej kontroli nadzorey. Dzieci zaś przy kosznicach wyłuskują aa miejscu kaczany z koszułek liściowych i sypią je do kosznic w pobliżu stojących, w których przez zimę zachowane wysychają i najlepiej się utrzymują. Należyście wiatrem w kosznicach wysuszone kaczany wymłacać się z łatwością cepami zwyczajnymi na boisku. Jeden młotek wymłaca u mnie—rachując zarazem oczyszczenie namłynku i zniesienie do spichlerza— dziennie 4—5 korey.

W końcu moich doświadczeń z uprawą kukurudzy dodać muszę, że roślina ta wymaga ziemi z natury już silnej i dobrego pognoju; nie radzę zatem zapuszczać się w uprawę jej na większe rozmiary w ziemi nie dosyć zasobnej, sądzę owszem, że lepiej jest postępować w tej mierze stopniowo i w miarę obfitości nawozu. Kukurudza według mego zdania, wysila ziemię bardzo; z drugiej strony zwraca jej wiele swym liściem i łodygą, gdy te na paszę i na nawóz stosownie użyte zostaną, wreszcie i uprawa roli motyką przyczynia się do ulepszenia ziemi zasadzonej kukurudzą.

Grube łodygi spodnia rozściełam u siebie na poprzek w ulicach któredy się przejeżdża do gospodarstwa i gdzie bydło do wody chodzi, a po należytem ich roztratowaniu, w parę miesięcy, zwożę do obory i przekładam warstwami innego gnoju. Jeszcze lepiej gniją podścielając je pod stadninę lub konie robocze na spód pod słomę. Zostawiając gnój dłużej w stajni, przesiakają moczem końskim łodygi te niemniej jak słomę,

ma, gniją równo z nią i wydają nawóz jednoraki i dobry.

Wypada mi tu i tę zamieścić uwagę, aby do sadzenia nie używano ziarna zpod cepów, lecz łuskanego rękami i najobrodniejszego, z powodu iż zbyt delikatny kielek uszkodzony cepem częstokroć przy wschodzeniu zawodzi.

Również nie radzę—jakkolwiek sam tę próbę w ostatnich latach odbyłem—zasiewać kukurudziska ozimina, gdyż ta, skutkiem koniecznie późnego siewu, wystawiona na niebezpieczne dla niej mrozy, gdy jest bardzo młodą, cierpi dotkliwie i przy najbardziej sprzyjających okolicznościach należytego plonu wydać nie jest w stanie. Nierównie jest lepiej i wygodniej dla gospodarza zostawić pole to pod zasiew wiosenny zbóż, dla ziemi tej najstosowniejszych.

Z Jasielskiego.

L. Tabaczyński.

GHODOWANIE (UPRAWA) ROŚLIN

w szczególności.

ROŚLINY KORZENNE.

Anyż.

(Dalszy ciąg).

9) Sprzęt.

Anyż sprzątać się zaczyna w sierpniu, czyli gdy ziarno jego będzie w środku brunatne, a łodyżki żółte. Mokrość podczas sprzętu jest bardzo niebezpieczna, gdyż ginie wiele ziarna, a oprócz tego i anyż się psuje. Najczęściej go rwą, rzadko kiedy zerzynają. Suszenie wymaga wiele uwagi, gdyż to ma spowodować zupełnie dojrzewanie ziarna i lżejszy jego wymłot. Robią się też tylko małe snopeczki, wolno związane, które ustawiają się głowami przeciw sobie. Anyż młóci się zaraz gdy należyście wysechł, albo też dopiero na mrozie. Oczyszczone ziarno rozpościęra się cienko na składzie, przerabia i przewraca często. Trzeba wczas sprzedać anyż, ponieważ jak starszy traci na dobroci.

9) plon.

Zyskuje się z morgi w przecięciu 6 $\frac{1}{2}$ centnara. Słomę spasię się bydłem i końmi.

Wioski Kopr.

Kopr jest rośliną wytrwałą, której nawet najostrzejsze zimno zniszczyć nie potrafi, tylko ją na czas przytłumia.

1) Klimat.

Z tego co się dopiero wyrzekło, widać że roślina ta pod względem klimatu nie wielkie robi wymagania, i że z pewnością tam rosnąć będzie gdzie rośnie kminek.

2) grunt.

Kopr wymaga gruntu wapiennego, marglastego gliniastego, głębokiego i próchniczego, jeżeli się ma udać i obrodzić.

3) *Zmianowanie.*

Ponieważ roślina ta dopiero w trzecim a nawet w czwartym roku największy plon wydaje, trzeba więc wybrać pod nią kawał stosownego pola, nie zważając przytem bynajmniej na następstwo roślin. Dogodnie wszakże jest koprowi gdy go poprzedzają dobrze pielęgnowane rośliny okopowe, ponieważ on lubi głęboką i obfitą glebę, a oczyszczoną z chwastów.

4) *Nawóz.*

Pod kopr mierzwi się bezpośrednio w jesieni dobrze przegniłym gnojem, którego natychmiast się przyoruje.

5) *Uprawa roli.*

Na wiosnę uprawia się rola w ten sposób aby wyniszczyć chwasty a głęboko spulchnić i wzruszyć ziemię.

6) *Siew, czas siewu, sadzenie.*

Kopr można siać w kwietniu szeroko lub też rzędami, a można go też i przesadzać. Do siewu bierze się jednoroczne ziarno. Siejąc szeroko pospolicie razem z marchwią, potrzeba na morgę 8 funtów nasienia; siejąc rzędami, nie tyle się potrzebuje. W obu razach przykrywa się zasiew miałko, a gdyby stał potem zagęsto, można go poprzerwać. Odpowiednia odległość jednej rośliny od drugiej czyni stopę. W porządku rzędowym rzędięj stoją rośliny, bo rząd od rzędu o 1 1/2 stopy, a roślina od rośliny na 1 stopę. Lepsze nad oba siewy jest sadzenie. Tym końcem zasiewa się rychło na wiosnę, jak tylko mrozy puszcza, koper w ogrodzie, na zagonie dobrej mierzwianej roli, zabezpieczonej od wszelkich ostrości zimna i soty. Skoro rośliny na tym zagonie wyrosną już na 3 cale wysoko, można je przesadzać. Sadzą się rzędami na krzyż o stopę do półtory od siebie odległe i zazwyczaj krótko przed deszczem, o ile to być może. Sadzenie samo dzieje się tym samym sposobem co sadzenie czyli przesadzanie kminku.

7) *Pielęgnowanie siewu.*

Głównie zależy na pieleniu, przerywaniu zagęstych roślin i okopywaniu, co najczęściej wykonywa się plugiem. W jesieni obrzynają się wszystkie łodygi, które jeszcze nie obumarły. To zabezpiecza rośliny od zmarznięcia. Prace te powtarzają się każdego roku.

8) *Sprzęt.*

Siemię łatwo wypada, a nie dojrzewa razem; dla tego kazać od czasu do czasu przechodzić rzędy, osmykować dojrzałe nasienie lub zerzynać z niem główki (okółki). Okółki suszą się na przewiewnym miejscu, wyklepują ze ziarna które ususzywszy i przed myszami zabezpieczywszy zachować należy.

9) *plon.*

Chociaż morga wydaje w przecięciu 12 szefli a niekiedy i więcej, to jednak kopru na wielki rozmiar uprawiać nie warto, chyba że jest pewny nań pokup.

Koryjander (kolendra)

Roślina ta należy do latowych i jest co do klimatu, gruntu, uprawy i pielęgnowania mniej wymagającą od anyżu.

1) *Klimat.*

Ciepły, nieco wilgotny klimat, bardzo sprzyja kolendrze.

2) *Grunt.*

Grunt musi być mocny, pulchny, wilgły i nie zachwaszczony. Czem głębiej będzie jego powierzchnia doprawiona i przemierzwna, tem lepiej uda się ta roślina.

3. *Zmianowanie.*

Ponieważ kolendra nie cierpi świeżego nawozu, więc ją przeznaczyć na role takie, co będąc dokładnie umierzwione pod poprzednie rośliny, nie zostały przez nie wyjąłowione, ale raczej spulchnione. Gęsto stojąca koniczyna jest także dobrą poprzedniczką. Kolendra znacznie rolę wycieńcza, dla tego po niej owies, lub inną jaką mało wymagającą roślinę zasiał wypada.

4) *Nawóz.*

Jeżeli się ma mierzwić wprost pod kolendrę, tedy trzeba do tego użyć dobrej mieszanej mierzwy, stawowego ślamu, marglu, popiołu i zielonej mierzwy.

5) *Uprawa roli.*

Podczas siewu powinna w roli znajdować się wilgoć, z którego to względu jeszcze w jesieni przynajmniej dwa razy orana i dokładnie przysposobiona rola być powinna. Jeżeli już będzie czysta, może pozostać w skibach przez zimę, poczem gdy oschnie na wiosnę, wjedzie się tylko na nią z ciężkimi bronami i tego się uwlecze, zaraz obsieje i lżejszemi bronami przywlecze.

6) *siew, czas siewu i ilość wysiewu.*

Kolendra sieje się i szeroko garścią i rzędami w pewnej odległości, a sieje się zaraz jak tylko mróz puścił i rola nieco uschła do włóczki. Wysiewa się na morgę 4 do 5 garncy. Sianęj rzędami, jako też razem z marchwią, nie tyle potrzeba.

7) *Pielęgnowanie siewu.*

Zależy głównie na pilnym pieleniu. Przeciw miodunce, która niekiedy kolendrę niweczy, nie ma człowiek pewnego środka w swęj mocy.

8) *Sprzęt.*

Nasienie dojrzewa w sierpniu i wrześniu bardzo nierówno, dlatego też zbiera się kolendrę kiedy ma większą część ziarna dojrzałego. Zerzyna się ostrożnie sierpem w godzinach porannych podczas rosy. Wiąże potem w małe snopeczki, ustawia je przeciw sobie na słońcu, a pozostawiwszy je przez południe, wytłukuje się zaraz po obiedzie na wielkich płóciennych płachtach. Wyczyszczone siemię należy przecho-

wac na wolném miejscu, rozpostarte cienko i zaopatrzone przed myszami

9) *Plon.*

Morga wydaje 16—20 szefli ziarna po 45 do 48 funt. wazacego Uprawę kolendry na wielka skale wtenczas tylko zalecioby mozna, gdyby miala wielki i pewny pokup.

Gorzycza.

Jest roslina straczkowa, a nalezy do jednorocznych. Gorzycy sa dwa gatunki: biala albo zolta i czarna. Oba gatunki na jeden sposob sie uprawiaja.

1) *Klimat.*

Moze byc wszedzie chodowana, gdzie sie udaje rzepik latowy.

2) *Grunt.*

Daje sie pod nie grunt pulchay, czysty, wilgotny i mocny.

3) *Zmianowanie.*

Uprawia sie gorzycze na drugiej kolei, jezeli jest grunt czysty i nie wyczerpniety przez poprzednia roslina. Wplywa ua nastepne rosliny w ej mierze, jak zyto.

4) *Nawóz.*

Swiezy nawóz nie sprzyja gorzycy, gdyz sprowadza i pomnaza niebezpieczne dla niej pchly ziemne.

5) *Uprawa roli.*

Dla wspomnionego owadu trzeba siew rozpoczac wczesnio na wiosne, aby, nim sie pchly zjawia, rosliny znacznie juz wyrosnac mogly. Z tego wzgledu powinna i glęboka uprawa jeszcze za jesieni byc ukończona. Na wiosne uwlecze sie tylko role, rzuci w nie ziarno i lekko przywlecze.

(Dalszy ciąg nastąpi).

H A N D E L,

Gdańsk 28 Czerwca 1855 r. — W targach Angielskich żadna nie zaszła zmiana. Ceny trzymały się mocno i oginja o bliskim podwyższeniu była ogólna, ale że ze zmianą wiatrów wiele okrętów razem przybiło i cyfra dowozu zagranicznego wysoko stanęła, obrót przeto interesów był ograniczony i kupna głównie na potrzeby konsumpcji miały miejsce.

W ciągu tygodnia przybyło do Londynu.

	Pszenicy.	Jecz. m.	Owsa.	Żyta	Bobu	Siem.	Ioian.	Maki
					Grochu	Rzep.		centn.
z kraju	4,290	4,766	6,137	—	75	—	—	41,355
z zagranicy	33,654	6,827	37,332	—	1331	—	—	3,875

Targi prowincjonalne i Szkockie zsmknęły się z podwyższeniem; a ceny były na korzyść sprzedających.

We Francji z każdym dniem pszenica i mąka podnosiły się w wartości tak dla przyszłych dostaw jak też z powodu najnieprzyjajniej-

szęj i już zagrażającej pogody.

W Holandji, Belgji i Hamburgu nie było wielkiego ożywienia, trzymający wszakże pszenicę, podnosili żądania.

Na naszej giełdzie przy obojętnych wiadomościach z Anglii i w braku rozkazów kupna, interesa szły bardzo wolno, a tylko najpiękniejsze lub też bardzo podrzędne gatunki były poszukiwane; na średnie ziarno nie mieliśmy żadnego odbytu i kupujący z największą ostrożnością postępowali. Od najwyższego punktu pełnych 60 guld. na łaszcie możemy liczyć zniżenia, wszakże jedna lepsza poczta wszystkoby naprawiała; bo mamy nader szczupłe na spichrzach zapasy.

W ciągu tygodnia sprzedano pszenicy łasztów 172, żyta 10, grochu również 10 łasztów.

Płacono za łaszt	Wagi Holl.	Guld. Prus.	Kor. War			
			Rs.	Ko.	Rs.	Ko.
Pszenicy	od 123/4 do 127	635 — 670	7	16	7	54 1/2
„ „ „	127 — 128/9	715 — 735	8	6 1/2	8	28 1/2
Żyta	„ „ 107—120	318—450	3	57 1/2	5	7 1/2
Grochu	—	365			4	12

Od dwóch dni mamy najpiękniejszą pogodę, ale nocy zimne od 6 do 8° Toruń przebyło pszenicy łasztów 273, siemienia 70, belek dębowych 4622, sosnowych 10189, toję cent. 4124, oleju konopnego 601 potażu 114, starego żelaza 1080.

Kursa zamian: Amsterdam 100, Hamburg 44 1/2, Londyn 196 3/4, Paryż 78 1/2.

Alexander Makowski i komp.

KURS GIEŁDY WARSZAWSKIEJ.

Dnia 3 Lipca 1855 roku	ŻADAJĄ		DAJĄ	
	Rs.	kop.	Rs.	kop.
MONETY.				
Pół-Imperyały	5	32 1/2	—	—
Hollenderskie dukaty nowe	—	—	—	—
PAPIERY.				
Oblig. skarbowe 4-proc. za 100 rs. oprócz kuponu	77	47	77	22
Listy zast. białe II okresu (oprócz kuponu) za 100 zł.	—	—	—	—
„ „ „ III „ „ „ za 15 rs.	15	20	—	—
„ „ „ Serye wylosowane	—	—	—	—
Obligacye czastkowe na 500 zł. oprócz kuponu	—	—	—	—
Certyfikaty Banku lit. B. na 200 zł. bez procentu.	—	—	—	—
Dowody Kom. Centr. Likwid. za 100 zł.	—	—	—	—
Nowa rosyjska pożyczka z r. 1854 oprócz kuponu	91	88	—	—
WEXLE.				
Berlin 100 talarów	2	m.	98	70
Gdańsk 100 tal.	2	m.	—	—
Hamburg 300 BMk.	2	m.	147	60
Londyn 1 funt sterl.	3	m.	6	54
Petersburg 100 rs.	1	m.	—	98
Paryż 300 franków	2	m.	78	60
Wiedeń 150 złr.	1	m.	81	—
Wrocław 100 tal.	2	m.	—	—

Wartość Kuponu bieżącego od Obligów skarbowych rs. 1 kop. 3 1/2
„ „ „ od Listów zastawnych kop. 1 1/2
Nowa rosyjska pożyczka rs. 1 kop. 22 1/2